

**НАЗВАНИЯ НА ПЕЩЕРИ И ПРОПАСТИ В БЪЛГАРИЯ ПО
ЛИЧНИ ИМЕНА**
Николай Ковачев

Както твърдят специалистите, “в нашата страна не са малко карстовите местности, осеяни с десетки квадратни километри карстови джунгли, с отвори на пещери и пропасти, с карстови блата и извори в низките части, с гигантски валози и стръмни въртопи”.

Карстовото райониране на България е следното: I. Пещерни райони в Дунавската равнина (8 района); II. Пещерни райони в Старопланинска област (19 района); III. Пещерни райони в Преходната област (10 района) и IV. Пещерни райони в Рило-Родопска област (12 района).

Пещерите и пропастите у нас са привличали интереса на редица наши и чужди спелеолози, археолози, историци, географи, зоолози, биолози и др. Преди Освобождението край Сливен пише Г. С. Раковски (1893 г.), а Ст. Захариев – за пещери край гр. Пещера (1870 г.). След Освобождението вниманието към пещерите се засилва. За отделни пещери около Котел, Сливен, Габрово и др. споменават в трудове братята чехи Карел и Херман Шкорпилови. Ст. Юринич (1891 г.) прави разкопки в пещерата *Полички* до Дряновския манастир. Праисторикът палеонтолог Рафаел Попов разкопава пещери до Преображенски манастир, в землището на с. Беляковец, Великотърновско, *Моравица* в с. Гложене, Тетевенско, и др. След Първата световна война разкопки се извършват в пещери от различни учени като Н. Попов, В. Миков, В. Арnaudов и др. На 18 март 1929 г. се основава “Първо българско пещерно дружество”, което става инициатор на системни и цялостни проучвания на българските пещери. През 1948 г. екип от разнообразни специалисти изследва пещерите по поречието на р. Искър и в Северозападна България. Започват да излизат много статии, вестници, брошури и “Известия на пещерно дружество” (кн. 1, 1936

г.; кн. 2, 1940 г.). Последователно работи и върху геологическото минало на пещерите. Събират се техните имена и се класифицират по отделни признаци. През 1956 г. към ЦС на БТС се създава “Комитет по пещерен туризъм”. Туристическите дружества в страната откриват около 30 пещерни клуба. През 1963 г. Комитетът прераства в “Републиканска комисия по пещерно дело” с почетен председател д-р Ив. Буреш и председател проф. по география при СДУ д-р Л. Динев. Провеждат се 15 републикански и десетки градски и клубни експедиции. В резултат на това се картотекират над **250** пещери. Отпечатаните статии за пещерите, пещерното дело и спелеологията достигат **около 600**. По данни на Българското пещерно дружество към 30 януари 1980 г. в карста на страната са събрани **2 963** имена на пещери и пропасти. Техните имена не са били обект на специално езиковедско изследване. Особен интерес към названията проявяват археологът Николай Джамбазов (1958 г.) и пещерникът Петър Трантеев. През 1970 г. с последния сключихме писмен договор за съвместна работа върху имената на пещери и пропасти в България, но по обективни и субективни причини не успяхме да изпълним заплануваното. Аз продължих да събирам материали по вестници, списания и книги на спелеолози, археолози, историци, географи и др. В момента притежавам значителен архив от няколко хиляди имена на пещери и пропасти в страната.

Редица пещери и пропасти са всестранно проучвани и описвани от пещерници и учени у нас и разкопавани от археолози. Установени са много останки от някогашни обитавания от диви животни и следи от древни жители през различни исторически епохи: **палеолит** (старокаменна епоха – преди повече от 50 000 години); **неолит** (новокаменна епоха – 4-5 хилядолетие преди н. е.); **енеолит** (каменомедна епоха – 3– хилядолетие пр. н. е.); **бронзова епоха** (начало на 2 и начало на 1 хилядолетие пр. н. е.) и **желязна епоха** (1 хилядолетие пр. н. е.).

Имената на пещерите и пропастите в България най-често са двусъставни (две думи). Първата съставна дума (прилагателно име) е свързана най-често с името на селище или местност, където се намира, или с лично име, прякор, прозвище, родово име, а по външни или вътрешни особености на назовавания обект. Втората съставка на названието е *дупка, пещера, пещ, яма, въртоп, по-*

нор, пропаст, маара или друго име.

В настоящия доклад се разглеждат отантропонимични имена, образувани най-често с лични имена, а понякога със съпътстващи прякори (Пр) и прозвища (Прз). Изследваните имена на пещери са разделени на две групи според езиковия произход на словообразуващата изходна антропонимична основа.

I. НАЗВАНИЯ НА ПЕЩЕРИ И ПРОПАСТИ С БЪЛГАРСКИ АНТРОПОНИМИ

Авр̀амова пещер̀а – Пловдивски окръг. По ЛИ *Авр̀ам*, евр. през гръц. *ʼab-gāhām* ‘баща на много дейци’.

Ат̀анова д̀упка – с. Главановци, Михайловградско. От ЛИ *Ат̀ан* > *Атан(ас)*.

Александрова д̀упка – с. Лик, Врачанско. По ЛИ *Александър*, гр. *Alēxandros* ‘защитник на мъжете’.

Ангелова пещер̀а – гр. Сандански. По ЛИ на овчар *Ангел*, грц. ‘вестител, пратеник’.

Андр̀еева пещер̀а – с. Горталово, Плевенско. По ЛИ *Андр̀ей*, грц. *Ανδρεος* ‘мъжествен, юначен’.

Апр̀илова пр̀опаст – гр. Враца. По ЛИ *Апр̀ил*, през грц. от лат. *Aprilis* ‘месец април’.

Б̀айова д̀упка – с. Лопушна, Годечко. По ЛИ *Б̀айо*, *б̀айо* ‘бацьо’.

Б̀айовица – с. Черни Вит, Тетевенско. От ЛИ *Б̀айо*+*вица*. Първоначално в съзнанието *Б̀айова пещера*.

Б̀айов ком̀ин – с. Габаре, Белослатинско. По ЛИ *Б̀айо*, *комин* ‘място, стръмно като *бадж̀а*’.

Б̀анковец – с. Липница, Ботевградско. По ЛИ *Б̀анко*(+*овец*).

Б̀арови дупки – с. Горно Озерово, Берковско. По ЛИ *Б̀ард*, циг. *бард* ‘голям, знатен’.

Б̀ашова я̀ма – с. Дружба, Свогенско. По ЛИ *Б̀ашо* < *Б̀ачо*, *Б̀ацо*.

Б̀лагова я̀ма – в Средна Стара планина, Етрополе. По ЛИ *Б̀лаго*.

Б̀ойкината пещер̀а – с. Голица, Варненско. По ЖЛИ *Б̀ойка*. По предание там се крили Бойка войвода и Вълчан войвода.

Б̀ойчев гроб – с. Воден, Елховско. По ЛИ *Б̀ойчо*, умал. от *Б̀ойо*, стб. *вог сл.*

Братов̀анова пещер̀а – с. Бръшлян, Малкотърновско. По ЛИ *Братов̀ан*, *брат̀ан* ‘братов син’.

Бѹлина дѹпка – с. Чирен и Бели извор, Врачанско. По ЖЛИ *Бѹла, бѹла* ‘невяста, булка’.

Буталинова пещера – с. Радовене, Врачанско. По ЛИ *Буталин*. Намира се над извор *Буталин*.

Вайсова пещера – с. Тодорово, Плевенско. На река Пърчовица. По ЛИ *Вайсо* (по еделвайс).

Ваклини дѹпки – с. Забърдо, Старо село, Смолянско. По ЖЛИ *Вакла, Ваклина, вакъл* ‘черноок’.

Ванчова дѹпка – гр. Котел. По ЛИ *Ванчо<Иван*.

Васил Левски – гр. Ловеч. Революционер от Карлово, организатор на революционни комитети.

Василица – с. Кѹнино, Врачанско. Пещ, по ЛИ *Васил(а)+ица*, от първоначално **Василина пещера/пещ*.

Василева дѹпка – с. Макреш, Михайловградско. По ЛИ *Васил*, грц. ‘царствен, царски’.

Велова дѹпка – с. Портитовци, Михайловградско. По ЛИ *Вѣлко*, умал. от *Вѣло, велий* ‘голям, велик’.

Вѣлчова въртѹп – пропаст до с. Цаконица, Врачанско. По ЛИ *Вѣлчо*, умал. от *Вѣльо*.

Владовата дѹпка – с. Владая, Софийско. По ЛИ *Владѹ*, съкр. от *Владислав*.

Вѣнова пещера – с. Комарево, Плевенско. По ЛИ *Вѣно*, съкр. от *Нѣвѣн*.

Виделова дѹпка – гр. Годеч. По ЛИ *Видѣл<Видѹ+ел*.

Вѣликин въртѹп – с. Прекръсте, Софийско. По ЛИ *Вѣликѹ* от *вѣлик*.

Вѣлкѹнова пещера – с. Рибнево, Гоцеделчевско. По ЛИ *Вѣлкѹн<Вѣлк(ѹ)+ѹн*.

Вѣловата дѹпка – с. Ъглен, Луковитско. По ЛИ *Вѣло*. Съществува и второ име *Очилѹта*.

Гѹгова дѹпка – с. Върбешница, Врачанско. По ЛИ *Гѹго*, умал. съкр. от *Гаврил* с детско говорене *Гѹ-го*.

Гѹнева пропаст – с. Момин сбор, Великотърновско. По ЛИ *Гѹнѹ<Драгѹн*.

Гѹнина пещера – с. Садовец, Луковитско. По ЖЛИ *Гѹна*, успор. на *Гѹно*.

Гѹновѣвината пещера – мх. Тепавиците, Дряновско. По ЛИ *Гѹновѣва*. Героиня на пиеса “Многострадалната Гѹновева” от В.

Друмев.

Гѐнчова дѹпка – с. Малък Чифлик, Великотърновско. По ЛИ *Гѐнчо*, умал. от *Гѐно*.

Гергѹновата пещерà – с. Бежаново, Ловешко. По ЛИ *Гергѹн*.

Гѐрговец – с. Кунино, Врачанско. По ЛИ *Гѐрго*.

Гѐргина дѹпка – с. Лакос, Сярско. Пещера до манастира “Св. Иван Предтеча”. По ЛИ *Гѐнга* от МЛИ *Гѐрги*, а то от *Гѐрги*.

Гѐтовия понѐр – с. Чирен, Врачанско. По ЛИ *Гѐто*.

Гѐговата дѹпка – с. Върбишница, Врачанско. По ЛИ *Гѐго*.

Гѐчевите дѹпки – с. Добростан, Асеновградско. По ЛИ *Гѐчо*.

Гѐрчовата ма̀ра – гр. Каварна. По ЛИ *Гѐрчо*, съкр. от *Григѐрчо*.

Григѐра – пещера около Карлуково, Луковитско. По ЛИ *Григѐр*, грц. *Gregórios* ‘буден, бдителен’.

Грѐдова дѹпка – с. Староград, Врачанско. По ЛИ *Грѐд*, стб. *грѐдъ* ‘грозен’.

Грѐдова пещ – с. Старо село, Врачанско. По ЛИ *Грѐд*.

Гѹгова дѹпка – Врачанско. По ЛИ *Гѹго*.

Гугѹшова дѹпка – с. Бесарабово, Русенско. По ЛИ *Гугѹш* < *Гѹг(о)*.

Даб̀анова дѹпка – с. Триград, Смолянско. По ЛИ *Даб̀ан* < *Дѹб̀ан*.

Д̀анчова дѹпка – с. Ъглен, Луковитско. По ЛИ *Д̀анчо*, умал. от *Д̀ано*. Среща се и *Д̀анчова пещерà*.

Дем̀енова пещерà – с. Чирен, Врачанско. По ЛИ *Дем̀ен* < *Дам̀ян*.

Д̀енина дѹпка – с. Гложене, Тетевенско. По ЛИ *Д̀ена* (овчарка). Среща се и *Д̀енчина дѹпка*.

Д̀енчова дѹпка – с. Радовене (Стояново), Ловешко. По ЛИ *Д̀енчо*, умал. от *Д̀ено*, -ѹо.

Детел̀инова грама̀да – под връх Богдан, Софийско. По ЛИ *Детел̀ин*.

Джѐрговица – пещ в Конявска планина, Кюстендилско. По ЛИ *Джѐрго*, от *Гѐрго* с преход на *г’* в *дж*.

Джѐрджина трѐша – с. Пролазница, Белоградчишко. По ЛИ ж. *Джѐрджина* < *Джѐрдж(а)* + *-ина*.

Дѹкова пещ – с. Караш, Врачанско. По ЛИ *Дѹко*, съкр. от *Радѹк*.

Димѹтрова пещерà – 1/ гр. Котел; 2/ с. Ягодина, Девинско. По ЛИ *Димѹтър*, грц. *Demetrios* ‘посветен на богинята Деметра’.

Димова дупка – гр. Котел. По ЛИ *Димо* < съкр. от *Димитър*.
Диневата пещ – с. Гинци, Софийско. По ЛИ *Диньо*, *Дине*.
Дионисовата пещера – гр. Пещера. По ЛИ *Диониси*, грц. ‘бог на плодonoсещите земни сили и на виното’.
Диши дупки – с. Зверино, Врачанско. По ЖЛИ *Диша*, успор. на *Дишо* < *Радйша*.
Докомитевата пещера – с. Бистра, Тервелско. По ЛИ+БИ *Дѝко Митев*.
Доньодимов сѝпак – с. Пепелина, Беленско. По ЛИ+БИ *Дѝньо Дѝмов*; в диал. *сѝпак* ‘ронлива почва, сипей’.
Дочовата пещера – с. Топчии, Разградско. По ЛИ *Дѝчо* (Михайлов).
Драганка – с. Табачка, Русенско. По умал. ЖЛИ *Драганка* < *Драгана*, възм. и с топонимична наставка *-ка* от първично **Драганѝа...*, по МЛИ *Драган*.
Драганови дупки – с. Кунино, Врачанско. в м. Задънен дол. По ЛИ *Драган*.
Драганчица – с. Гложене, Тетевенско. По ЛИ *Драганчо*, умал. от *Драган*. От първично *Драганчова пещера*.
Драгѝца – с. Павелско, Асеновградско. По ЛИ *Драгѝя*.
Дѝковия камѝк – с. Паволче, Врачанско. По ЛИ *Дѝко*, лат. *dux, ducis* ‘предводител, вожд’.
Дѝйна могила – с. Долна Бешовица, Врачанско. По ЛИ *Дѝйно*, от първоначално **На Дѝйна*.
Дѝбанова пещера – с. Триград, Девинско. По ЛИ *Дѝбан*, от *дѝб+ан*.
Дѝдова Геѝргѝова колиба – с. Кипилово, Еленско. Пещера, обитавана от *Дѝдо Геѝрги Комѝтата*.
Дѝдова Димитрова дупка – обикновена пещера в с. Паволче, Врачанско, по *Дѝдо Димитър*.
Дѝдовата Дѝмова маѝра – с. Камен бряг, Варненско. По *Дѝдо Дѝмо*, тер. *маѝра* ‘пещера’.
Дѝдова Ѡневата пещера – Провадийско. По *Дѝдо Ѡньо*.
Дѝнков кулак – с. Волно, Исперихско. По ЛИ *Дѝнко*, умал. от *Дѝно*. Тур. *кулѝк* ‘ухо’.
Екатерѝнина дупка – с. Войново, Силистренско. По ЖЛИ *Екатерѝна*, грц. *Haikaterina* ‘чистота, благопристойност’.
Ѡнчова дупка – с. Карлуково, Луковитско. По ЛИ *Ѡнчо*, умал.

от □нѣо.

Ермѣнова дѹпка – Галата, Варненско. По ЛИ *Ермѣно*, грц. ‘съдба’.

Жѣглева дѹпка – Великотърновско. По ЛИ *Жѣгльо* (хайдутин).

Жѣлковата пещера – с. Кранево, Силистренско. По ЛИ *Жѣлко*, умал. от *Жѣльо*.

Живѣнина дѹпка – с. Орешец, Белоградчишко. По ЖЛИ *Живѣна* < *Жив(а)* + -ана.

Живкова дѹпка – с. Горна Лука, Михайловградско. По ЛИ *Живко*.

Злѣтеви дѹпки – с. Острец, Троянско. Ями с диви животни. По ЛИ *Злѣти*.

Зѣровица – с. Червен, Русенско. По ЛИ *Зѣр(о)* + -овица.

Йѣровица – с. Гложене, Тетевенско. По ЛИ *Йѣро* > *Йѣр(о)* + -ов-ица, променено на българска почва име на помак, съкр. от *Ибрахим*, коренът съхранен в арабски местни имена: връх *Йѣгр*, поток *Йѣровица* при с. Елисейна, Врачанско, изворче *Йѣровица* в Лозенска планина (Делирадев, Принос, т. II, 1953, с. 239).

Ивѣнова вода – с. Добростан, Асеновградско. По ЛИ *Ивѣн*.

Ивѣнчова пещера – с. Горталово, Плевенско. По ЛИ *Ивѣнчо*, умал. от *Ивѣн*.

Илѣйна дѹпка – с. Мирково, Пирдопско. По ЖЛИ *Илѣя* – *Илѣйна* > *Илѣйна*. Образуването както *бащин*.

Илѣва пещера – с. Пилашево, Първомайско. По ЛИ *Илѣо*.

Иновѣ пещ – Врачанско. По ЛИ *Ино*, съкр. от *Инокѣнтій*, лат. ‘невинен, безкористен’.

Йѣргова дѹпка – с. Патлейна, Преславско. По ЛИ *Йѣрго*.

Кайсиѣлова пещера – гр. Девин, Самоковско. По ЛИ *Кайсиѣл*.

Калимѣнова пещера – с. Червен, Русенско. По ЛИ *Калимѣн*, име в среднобългарска история.

Калиѣна дѹпка – с. Благоево, Разградско. По ЖЛИ *Калиѣна* ‘вид дърво, буболечка; зълва’. Изяфетна конструкция, възможна при билингвизъм.

Калѣвата пещера – с. Йоглав, Ловешко. По ЛИ *Калѣват*, грц. *kalós* ‘красив, хубав’.

Калчова дѹпка – Велико Търново. По ЛИ *Калчо* < умал. от *Кало*.

Кѣнова дѹпка – Софийско. По ЛИ *Кѣно* < съкр. от *Вѣлкѣн*.

Керàца – с. Лясково, Поморийско. По ЛИ *Керàца*, грц. ‘господарка’.

Кèрина пещерà – с. Красен, Русенско. По ЛИ *Кèра*, грц. *ke-rás* ‘богиня на смъртта’.

Кèркина дўпка – с. Герман, Валовишко. По ЖЛИ *Кèрка*, умал.

Кинàнова дўпка – (=Капе) (Й. Иванов, с. 134). По ЛИ *Кенàн*, грц. *καίνος* ‘нов’ *Кен(о)+-ан*.

Кйрилова пещерà – гр. Котел. По ЛИ *Кйрил Кйриллос* ‘господар, владетел’.

Кйтова кўкла – с. Дружево, Софийско. По ЛИ *Кйто* ‘китен’.

Коèлова дўпка – с. Цаконица, Врачанско. По ЛИ *Кòдел*, умал. от *Кòйо+-ел*.

Кòлкина дўпка – с. Зимовица, Свогенско. По ЖЛИ *Кòлка*, съкр. от *Никòла*.

Кòлчова дўпка – Велико Търново. По ЛИ *Кòлчо*, умал. от *Кòльо*.

Кòнчова крўша – с. Чирен, Врачанско. Пропадна пещера. По ЛИ *Кòнчо*, умал. от *Кòно*.

Кòнчовото – с. Чирен, Врачанско. Пещера, в която според преданието прибирали коне. По ЛИ *Кòнчо*.

Кòйновата пещерà – с. Оряховец, Сярско. По ЛИ *Кòйно*<*Кòй(о)+-(ь)но*.

Костадинови дўпки – с. Койнаре, Белослатинско. По ЛИ *Костадин*, през грц. от лат.

Кòчовата пещерà – с. Балканци, Горнооряховско. По ЛИ *Кòчо* от *Кòста*.

Кòся – Ловешко. Пещера до р. Вит. По ЛИ *Кòсьо*<*Костьо*.

Крàева пещ – с. Кунино, Врачанско. По ЛИ *Крàйю*< съкр. от *Краислàв*.

Крàпа пещ – с. Дерманци, Врачанско. По ЛИ *Крàпо*, от *кrap* ‘къс’.

Крèова пещ – с. Кунино, Врачанско. По ЛИ *Крèо*.

Крўмови пòрти – Шуменско. По ЛИ *Крум* от бълг. *krutis* ‘издигам’.

Крўскина дўпка – с. Върбешница, Врачанско. По ЖЛИ *Крўскина* от *Крўстйна*.

Крўстова пещерà – с. Пепелина, Русенско. По ЖЛИ *Крўсто*.

Кузмàница – с. Очин дол, Врачанско. По ЛИ *Кўзман+-ица* с

топонимична функция, първично *Кузманџа дупка или под.

Кѹлина дѹпка – с. Кривня, Разградско; с. Лесново, Елинпелинско. По ЖЛИ Кѹла < съкр. от Никѹла, Янкѹла.

Кѹманица – с. Черни Осѣм, Троянско. По ЛИ Кѹман, срв. Кѹзманица.

Кѹрто̀ва пещ – с. Ребърково, Врачанско. По ЛИ Курт, бълг. курт ‘вълк’.

Кѹ̀нни пещ – Врачанско. Възможно по ЖЛИ Кѹ̀н(н)а

Кѹ̀нчова вър̀лина – с. Тепава, Ловешко. По ЛИ Кѹ̀нчо, умал. от Кѹ̀но, -ѹо.

Кѹ̀сина дѹпка – с. Загържене, Софийско. По ЖЛИ Кѹ̀са, от диал. кѹс ‘птица кос’.

Лѹзева дѹпка – с. Литаковци, Пернишко. По ЛИ Лѹзе<Лѹзар.

Лѹлова дѹпка – с. Ослен, Криводол, Врачанско. По ЛИ Лѹло<Лѹзар.

Лѹберова дѹпка – с. Гранитово, Видинско. По ЛИ Лѹбер.

Лѹчова дѹпка – с. Лесура, Врачанско. По ЛИ Лѹчо<Илѹйчо.

Лѹзина рещер̀а – с. Гарваново, Лясковско. По ЖЛИ Лѹза.

Мѹкльова пещер̀а – с. Красен, Русенско. По ЛИ Мѹкльо<Макавѹй, библи. име, евр. ‘чук’.

Мѹлушка дѹпка – Великотърновско. По ЖЛИ Мѹлушка<умал. от Малѹша по м. ЛИ Мѹл(о)+-уш.

Мѹлушки дѹпки – с. Дѹмовци, Великотърновско. Гора с ями и пещерички. По ЖЛИ Малѹшка.

Мѹльов пещ – Врачанско. По ЛИ Мѹльо, мѹльо ‘малък’.

Мѹтови кѹкли – с. Оплетня, Софийско. По ЛИ Мѹтьо, съкр. от Дѹмитѹр.

Мѹцова дѹпка – с. Видлица, Михайловградско. По ЛИ Мѹцо<Мѹто.

Мѹцовата пещер̀а – с. Иваново, Русенско. По ЛИ Мѹцо.

Младѹнова пещер̀а – с. Чирен, Врачанско. По ЛИ Младѹн.

Момѹрини пещер̀и – Дряновски манастир. По ЖЛИ Момѹра<Мѹймера.

Мѹнова дѹпка – с. Ветренци, Великотърновско. По ЛИ Мѹно, съкр. от Симѹн.

Мѹровица – с. Гложене, Тетевенско. По ЛИ Мѹро от Мѹрфо. Пещера. Грц. mographē ‘хубав’.

Мѹнева дѹпка – Смолянско. По ЛИ Мѹно, -ѹо. Видоизменено

от *Мано, Моно*.

Мунчева дупка – с. Агато̀во, Севлиѐвско. По ЛИ *Мунчо*, умал. от *Му̀но, -ьо*.

Мурговица = *Кучешка пещера̀* – пропаст до Карлу̀ково, Луковитско. По ЛИ *Мурго, мургав* ‘възчерен, мръсен’.

Над̀ова пещу̀ра – с. Пилашѐво, Първомайско. По ЛИ *На̀дъ̀о*.

На̀нин ка̀мък – с. Мусалиѐво, Никополско. По ЖЛИ *На̀на, На̀йден*.

Нѐйкова дупка – Етрополе, Софийско. По ЛИ *Нѐйко*, умал. от *Нѐйо*.

Нѐнини дупки – с. Ботуня, Врачанско. По ЖЛИ *Нѐна*, съкр. от *Нев̀ена*.

Нѐнкини дупки – с. Градешница, Врачанско. По ЖЛИ *Нѐнка*.

Ник̀олова дупка – Михайловградско. По ЛИ *Ник̀о̀ла*.

Ник̀олова я̀ма – с. Градешница, Врачанско. По ЛИ *Ник̀о̀ла*.

Нов̀икова дупка – с. Оборище, Пирдопско. По ЛИ *Нов̀ик*, от *Нов(-е, -и) + -ик*.

Пай̀сиева дупка – с. Черни Осъм, Троянско. По ЛИ *Пай̀си* < грц. *Paisios* ‘детски’.

Па̀нчова грама̀да – с. Зверино, Врачанско. По ЛИ *Па̀нчо*, умал. от *Па̀но*.

Па̀па̀нчова дупка – Бургаско. По ЛИ *Па̀нчо* – *Па̀па̀нчо* с повтапяне на първата сричка, възможно поради заекване.

Па̀рова дупка – с. Боженци, Габровско. По ЛИ *Па̀ро*, съкр. от *Параск̀ев*.

Па̀ш̀ова дупка – Яворовец, Севлиѐвско. В м. Вита стена. По ЛИ *Па̀шо*, съкр. от *Павел, Парашк̀ев*.

Пѐйна дупка – с. Върбово, Белоградчишко. По ЖЛИ *Пѐя*, ус-пор. на *Пѐй̀ьо*.

Пѐнанкини дупки – Девине, Врачанско. По ЖЛИ *Пѐнанка*, умал. от *Пѐнана*.

Пѐневи дупки – с. Острец, Троянско. По ЛИ *Пѐно*.

Пѐнчова дупка – с. Червен, Русенско. По ЛИ *Пѐнчо*, овчар.

Пѐньовата пещера̀ – с. Тутраканци, Провадийско. По ЛИ *Пѐньо*.

Пѐткова пещера̀ – с. Лиляк, Търговишко; с. Писанец, Русенско. По ЛИ *Пѐтко*.

Пётрова дупка – с. Белица, Дряновско; с. Сушица, Карловско; с. Тодорово, Плевенско. По ЛИ *Пётър*, грц. *пётрос* ‘камък, скала’.

Перун дупка – между с. Калотина и Беренде, Софийско. По ЛИ *Перун* < *Пёр(о)* + -ун.

Печова дупка – гара Орешец, Белоградчишко. По ЛИ *Пecho*, изменено от *Пейчо*, *Пенчо*.

Пешова дупка – с. Чирен, Врачанско. По ЛИ *Пешо*.

Пилова дупка – Пазарджишко. По ЛИ *Пило* от *пиле*.

Пичова дупка – с. Дряново, Асеновградско. По ЛИ *Пичо* < *Пито*.

Постолова дупка – с. Хазнитар, Воловишко. По ЛИ *Постол* < съкр. от *Апостол*.

Принчовица – с. Руска Бяла, Врачанско. По ЖЛИ *Принчо* < *Прино*.

Пройнова пещера = *Урушка маара*. По ЛИ *Пройно*.

Пункова дупка – с. Еловица, с. Главановци, Михайловградско. По ЛИ *Пунко* < умал. от *Пуно*, съкр. от *Паун*.

Радева яма – с. Малиново, Свогенско. По ЛИ *Раде*.

Радина дупка = *Рада дупка*. – с. Борово, Смолянско. По ЖЛИ *Рада*.

Радифов к амък – с. Дрянов, Рупчос. Тур. ЛИ *Радиф* < *Радив*, съкр. от *Радивой*.

Радкова пещера – с. Божичен, Русенско. По ЛИ *Радко*.

Радолова яма – с. Гинци, Софийско. По ЛИ *Радол* > *Рад* + -ол.

Радкова пещера – с. Божичен, Русенско. По ЛИ *Радко*.

Райковец – с. Синьо бърдо, Врачанско. По ЛИ *Райк(о)* + -овец.

Райчова дупка – Троянско. По ЛИ *Райчо* < умал. от *Райо*.

Ралева дупка – с. Воден, Елховско. По ЛИ *Ральо*, *Рале*.

Ралевата пещера – с. Комарëво, Плевенско. По ЛИ *Ральо*.

Радината дупка – с. Търговище, Белоградчишко. По ЖЛИ *Рада*

Ранджова паша – с. Превала, Михайловградско. По ЛИ *Ранджо*.

Ричкова дупка – с. Долен Богров, Софийско. По ЛИ *Ричко*, умал. от *Ричо* < *Христо*.

Рогачова дупка – с. Бистрец, Врачанско. По ЛИ *Рогач* или Пр.

Русевата пещера – с. Деветаки, Ловешко. По ЛИ *Руса* от рус.

Русината дупка – с. Русокастро, бургаско. По ЖЛИ *Руса*.

Рѹмчова дѹпка – с. Павелско, Асеновградско. По ЛИ *Рѹмчо* < умал. от *Рѹми*.

Рѹсков пеш – Пещерско. По ЛИ *Рѹско*.

Рѹшковица – с. Станковци, Видинско. По ЛИ *Рѹшк(о)* + *-овица*.

Рѹшовата пещера – с. Градешница, Тетевенско. По ЛИ *Рѹшо*, съкр. от *Парѹш*.

Сѹвовата дѹпка – с. Славовица, Пазарджишко. По ЛИ *Сѹва*.

Салѹхова пещера – с. Господинци, Гоцеделчевско. По ЛИ (Прз) *Салѹх*.

Самуилица – пещера, пеш, с. Кунино, Врачанско. По ЛИ *Самуил*, библи. ‘измолен от бога’, с топ. наставка *-ица*.

Сѹнчова дѹпка – с. Ягодина, Триградско. По ЛИ *Сѹнчо*, умал. от *Сѹно*.

Сѹровата пещера – с. Бошов, Русенско. По ЛИ *Сѹро* < *Сѹро*.

Сбѹркова пещера – с. Пампорово, Чепеларско. По ЛИ или Пр *Сбѹрко*.

Серѹпиднова пещера – с. Лютиброд, Врачанско. По ЛИ *Серѹпидн* ‘египетски бог’.

Сѹвкова пещера – с. Оряховец, Сярско. По ЛИ *Сѹвко*.

Симедѹнчина дѹпка – с. Добромирка, Севлиево. По ЖЛИ *Симедѹнца*.

Стѹнина дѹпка – Тетевенско. По ЖЛИ *Стѹна*.

Стѹнкова кѹща – пещера до с. Достеево, Харманлийско. По ЛИ *Стѹнко*, умал. от *Стѹно*.

Стѹнчова пещера – с. Горгалово, Плевенско. По ЛИ *Стѹнчо*.

Стѹнчова пеш – с. Лик, Врачанско. По ЛИ *Стѹнчо*, умал. от *Стѹно*.

Стѹнчови дѹпки – с. Стефаново, Ловешко. По ЛИ *Стѹнчо*.

Стѹйкина дѹпка – с. Зверино, Врачанско. По ЖЛИ *Стѹйка*.

Стѹйкината пещера – с. Красен, Русенско. По ЖЛИ *Стойка*.

Стѹйковица – с. Голешево, Благоевградско. По ЛИ *Стѹйко* + *-(о)в-ица*.

Стойнова дѹпка – с. Руйно, Луковитско. По ЛИ *Стойн*.

Султѹница – с. Поволче, Врачанско. По ЛИ *Султѹн*, пожелат. ‘да стане султан’ + *-ица* с топон. функция.

Сѹева дѹпка – с. Малка Брестница, Тетевенско. По ЛИ *Сѹйо*, видоизменено от *Сѹйо*.

- Ташовата пещера** – Момчилградско. По ЛИ *Ташо*<*Атанас*.
- Тенчи пещера** – с. Калугерица, Шуменско. По ЛИ *Тенчо*, умал. от *Тено*, -ьо.
- Терешкова** – с. Мрамор, Ямболско. По ФИ *Терешкова* на първата руска жена космонавт. Ново име на пещера.
- Тодорина пещера** – с. Оряхор, Сярско. По ЖЛИ *Тодора*.
- Тодорова дупка** – с. Кален, Врачанско. По ЛИ *Тодор*.
- Тонева пещера** – с. Беляковец, Великотърновско. По ЛИ *Тоньо*, съкр. от *Антон*.
- Тонкова пещера** – с. Червен, Русенско. По ЛИ *Тонко*, умал. от *Тоню*<*Антон*.
- Тонова дупка** – с. Челопек, Врачанско. По ЛИ *Тоню*.
- Тотева дупка** – с. Цонковци, Великотърновско. По ЛИ *Тотю* (войводата *Филип*).
- Тощкова яма** – с. Гитци, Софийско. По ЛИ *Тощко*, умал. от *Тощо*.
- Тощова дупка** – с. Главаци, Врачанско. По ЛИ *Тощо*.
- Тощина дупка** – с. Търговище, Българоградчишко. По ЖЛИ *Тоща*.
- Трантеева пещера** – с. Карлуково, луковитско. По ЛИ *Трантей*.
- Тутковица** – пропасть до с. Беляковец, Великотърновско. По ЛИ *Тутко*, умал. от *Тутю*, -ьо, видоизм. *Тудор*.
- Убчова дупка** – с. Курил, Панагюрско. По ЛИ *Убчо*<*Хубчо* ‘хубав, красив’.
- Филипови дупки** – с. Люти брод, Врачанско. По ЛИ *Филип*.
- Филипова дупка** – с. Кръвеник, Севлиево. Североизточно от селото, под връх Зелениковец. По ЛИ *Филип* (известен като *Филъ* Радев Миленов), ръководител на Априлското въстание в Кръвеник.
- Фотъова пещера** – с. Надежда, Ловешко. По ЛИ *Фотю*, разновидност на *Фоти*, грц. *Phaios* ‘светлина’.
- Харла пещера** – с. Беляковец, Великотърновски. По ЛИ *Харло*.
- Христови дупки** – с. Помашка Летница, Тетевенско. По ЛИ *Христо* от *Исус Христос*.
- Хубина дупка** – пещера при с. Горна Бешовица, Врачанско. По ЖЛИ *Хуба*, съкр. от *Хубавена*.
- Цанкиното врело** – с. Гранитово, Елховско. По ЖЛИ *Цанка*, *врело* ‘вряща, кипяща вода’.
- Цачовската дупка** – с. Терзийско, Троянско. По ЛИ *Цачо*, разн.

на *Цако* или *Цацо*.

Цоканова дупка – Оряховско. По ЛИ *Цокан* < *Цок(о)* + -ан.

Цонина пещ – с. Градешница, Врачанско. По ЛИ *Цона*.

Цончова дупка – с. Черна вода, Русенско. По ЛИ *Цончо*, умал. от *Цоньо*.

Чочова ска̀ла – с. Флорош, Станкедимитровско. По ЛИ *Чочо*, видеоизменено от *Цочо*.

Шишм̀аница – с. Черепиш при р. Искър. По ЛИ *Шишм̀ан*, среднобългарско *шишм̀ан* ‘пълен’.

Шишм̀анова пещера̀ – с. Лютиброд, Врачанско. По ЛИ *Шишм̀ан*.

Янк̀улова дупка – с. Габаре, Врачанско. По ЛИ *Янк̀ул* < *Янк(о)* + -ул.

II. НАЗВАНИЯ НА ПЕЩЕРИ И ПРОПАСТИ

В БЪЛГАРИЯ, ОБРАЗОВАНИ С ТУРСКИ АНТРОПОНИМИ

Абр̀ашова пещера̀ – с. Красен, Русенско. По ЛИ *Абр̀аш* < тур.-араб. *абр̀аш* ‘пъстър, шарен, с петна по кожата’.

Ат̀емова дупка – Пловдивско. По ЛИ *Ат̀ем*.

Айдинл̀и = *М̀еча дупка* – с. Пролаз, Търговишко. **Айдинл̀и** = *Айдинл̀и ма̀ара* ‘Айдинова пещера̀’. По ЛИ *Айдин*, тур. *айдин* ‘светъл, ясен’.

Актарм̀анова пещера̀ – с. Чала, Хасковско. Турци складирали храна в пещерата за селяни българи. Пр. от тур. *ак* ‘бял’ и ЛИ *Тарм̀ан*, *актарман* ‘премествам, пренасям’.

Ал̀и ба̀ба – с. Ябълково, Хасковско. Тур. ЛИ *Ал̀и* ‘Алия’, *ба̀ба* ‘баща, татко’.

Ал̀и пещера̀ – с. Коларци, Тервелско. По ЛИ *Ал̀и*, араб. ‘висок, вишест’.

Ара̀бдолу – с. Камено, Разградско. Тур. ‘Арабов син’.

Ас̀анделия – Кюстендилско. Тур. ЛИ *(X)ас̀ан* ‘красив’ и Пр от тур. *deli* ‘полудял, умопобъркан’.

Ас̀анделията – Кюстендилско. Тур. ЛИ + Пр *Ас̀ан Дели* ‘Хасан Лудия’.

Ас̀анова дупка – с. Еловица, Михайловградско. По ЛИ *(X)ас̀ан*.

Ахм̀етова дупка – с. Добростан, Смолянско. По ЛИ *Ахм̀ед*, араб.-тур. *Ахм̀ед* > *Ахм̀ет* ‘твърде хвален’. По предание в нея хвърлен *Ахм̀ед бей*.

Байрямица – с. Червен, Русенско. По ЛИ *Байрям*, тур. ‘про-рок’, с топон. наставка *-ица*.

Балиева пещера – гр. Девин, Смолянско. Араб.-тур. *байъл* ‘старина’.

Бекйрсалихова дупка – с. Господинци, Гоцеделчевско. Тур. *Бекйр* ‘първенец’, БИ от ЛИ *Салих* ‘добър’.

Бербер маара – с. Камен бряг, балчишко. По ЛИ *Бербер*, тур. *бербер* ‘бръснар’, *маара* ‘пещера’.

Дамнаджак пещера – Гара Славейково, Провадийско. Тур. *дам* ‘покрыт обор’, *наджак* ‘дълга овчарска тояга’.

Дауткая – с. Дидиц (Бенковски), Момчилградско. По ЛИ *Даут* и *кая* ‘скала’.

Джалаловите дупки – Пазарджишко. По ЛИ *Джалал*.

Имам кая = *Ягодинска пещера* – с. Ягодина, Смолянско. Тур. *имам* ‘мюсюлмански духовник’, *кая* ‘скала’.

Мастинова пещера – с. Горталово, Плевенско. По ЛИ *Мастин*, който затварял овце в пещерата.

Махмудова пещера – с. Байково, Пловдивско. По ЛИ *Махмут*.

Мемишови дупки – Врачанско. ЛИ тур. *Мемиш*, вероятно от *Мехмед*.

Османова дупка – с. Табачка, Русенско. В дупката се крил турчинът *Осман*, от араб. *Утман* ‘младо пиле’.

Рамаданова дупка – с. Мугла, Смолянско. Тур. ЛИ *Рамадан*, от араб. *рамадан* ‘девети месец’.

Сабри Пехливанова пещера – с. Волно, Разградско. Тур. ЛИ *Сабри*, от араб. ‘търпящ’ и Прк *пехливан* ‘борец’.

Салимова дупка – с. Ветрен, Пазарджишко. Тур. ЛИ *Салим* от араб. *салим* ‘здравей’.

Султанова дупка – с. Зверино, Врачанско. По тур. от араб. *султан* ‘власт, сила, султан’.

Тайрова пещера – с. Разбоище, Годечко. По тур. ЛИ *Тахир* от араб. *тахир* ‘чист’.

Ферадова пещера – с. Иваново, Русенско. По ЛИ тер. *Ферхат* от перс. *Ферхат*.

Хаджибекйрова пещера – с. Глухар, Кърджалийско. По тур.-араб. *хаджъ* ‘поклонник, хаджия’ и ЛИ *Бекйр* от араб. *Бякр* ‘първенец’.

Хасанова дупка – с. Могилица, Смолянско. По тур. ЛИ *Хасан*

от араб. *Хасан* 'красив'.

Юмèрова д̀упка – с. Писанец, Русенско. От тур. ЛИ *Юмèр*.

* * *

Изследваните 308 отантропонимични имена на пещери и пропасти (около 10% от всички имена) са именувани по 276 български антропонима и 30 турски.

По форма названията представляват преди всичко словосъчетания от две думи (лично име + *дупка*, *пещера*). Налице са и едноосновни – ЛИ + наставка в топонимична функция или ЛИ в родително-винителна форма.

Двуосновните словосъчетания са от лично име и втори член географски термин: “*д̀упка*” (103 бр.), “*пещера̀*” (60 бр.), “*пещ*” (13 бр.), “*я̀ма*” (6 бр.), “*ма̀ара*” (2 бр.); “*пропаст*” (3 бр.), “*понòр*” (2 бр.), “*в̀ъртòп*” (2 бр.) и апелативи за други природни обекти край пещерите като “*к̀амък*” (2), “*гра̀ма̀да*” (2), “*ком̀ин*” (1), “*к̀укла*” (1), “*ска̀ла*” (1) и др. Двухначните словосъчетания броят 129 (2,1%) български и 27 (1,11%) турски.

Образуваните на турска езикова основа и с турски антропоними имена са много малко, тъй като възникването им е свързано с турски пастири (скотовъдци), които са ползвали някои пещери, а живеещите наоколо българи са създали имена като *Асèнова д̀упка*, *Ахмèдова д̀упка*... или *Актр̀аманова пещера̀*, *Али пещера̀*... и др.

Изследваните имена на пещери и пропасти, нанесени на картата на България по околии, показват най-голяма честотност в Северозападна България, предимно във Врачанско (54), Луковитско (9), Тетевенско (9), Михайловградско (9), Белоградчишко (6). По-голяма честота на този тип имена в Югозападна България имаме в Софийско (12), Пещерско (3), Асеновградско (6), Смолянско (4) и др. В Източна България те се срещат предимно във Великотърновско (11), Русенско (14), Котленско (4), Разградско (3) и др.

Представените по-горе имена са само около 10% от близо 3000-те спелеоними, регистрирани досега у нас. Освен с антропоними, имената на пещери и пропасти са свързани с имена на селища, местности, животни и растения, манастири и църкви, монаси и попове (духовници), хайдути и разбойници; с географски особености на пещерни входове; с различни цветове, наличие на

светлина и тъмнина; със звукове в пещерите и кънтене; с вода, безводие; със студ и топлина и други мотивиращи признаци на номинация, които заслужават специално изследване.

Считам, че в бъдеще можем да очакваме една *Енциклопедия на пещери и пропасти в България*, дело на географи, историци и лингвисти, в която ще намерят място легендите, преданията за тях и етимологични бележки за словообразователно непрозрачните имена. Горещо се надявам, че научната информация за това безспорно голямо наше национално богатство ще промени вандалското отношение на иманярите, които обезобразяват и погубват пълните с тайнственост и красоти наши пещери.